

El passat 1 de desembre, Jordi Pujol s'alçava portaveu del sentir general: "La cadena Cope a Catalunya produeix una urticària tremenda", resumia. "Cope, Cope, Cope" cridaven dos dies després a Madrid els participants de la manifestació organitzada pel PP. Entretant, l'ull d'aquest huracà, de nom Federico Jiménez Losantos, perdia 36.000 oients en el conjunt de l'Estat, segons l'EGM –paradoxalment incrementava la seva audiència en un 31% a territori català– i pocs dies després, el CAC dictaminava que l'emissora vulnerava els límits de la llibertat d'expressió. El debat està servit.

Cope: cinc capítols d'un serial hertzià

■ Natàlia Araguàs

"Cope creu que si qualsevol persona se sent ofesa pels nostres continguts cap a ell, té tot el dret del món a querellar-se. Malgrat que molts polítics catalans porten mesos anunciant querelles contra nosaltres i/o els nostres comunicadors, a dia d'avui les úniques que hem rebut han estat dues de la Falange Española per haver-nos negat a publicitar manifestacions seves". Jordi Casoliva, director de Cope-Catalunya.

Dins el nodrit imaginari "losantià", Rodríguez Zapatero és un "maçó de províncies", Pilar Manjón "un monstret" que els socialistes "han creat", Carod-Rovira algú que "crema catòlics a la porta de l'església" i Duran Lleida "la síntesi de totes les immoralitats". Tenint en compte les descripcions a les quals és aficionat el presentador de *La Mañana* i les atribucions que adjudica a heterogenis personatges de la vida pública sense estalviar-se noms i cognoms, la primera pregunta lògica és per què no li plouen les querelles. No en va, tres drets individuals limiten la llibertat d'expressió, que no és una patent de cors malgrat estar molt valorada a Espanya després de 40 anys de dictadura. El dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge acoten el tot s'hi val polític i mediàtic, de límits tan

dilatats com la gosadia o l'habilitat emprades per esquivar-los.

Preguntat per la sorprenent impermeabilitat judicial de Losantos, Lluís de Carreras respon el següent: "No recomano a un polític posar una querella per un tema de llibertat d'expressió". Aquest professor de dret de la informació de la Facultat de Comunicació Blanquerna, expresident del Consell Audiovisual de Catalunya (CAC), recorda que els càrrecs públics, pel sol fet de ser-ho, estan més exposats a crítiques i opinions que la resta de la ciutadania, també des d'un punt de vista jurídic. En el cas de la Cope, malgrat que puguin existir comportaments que vulnereu l'honor de les persones, aquestes sovint prefeixen no denunciar-los "per no donar més notorietat" a l'emissora, valora el catedràtic afegint una altra consideració: "Els tràmits judicials també són noticiables".

Si, malgrat tot, un dirigent accepta com a inevitable el rebombori mediàtic i decideix anar als jutjats, ha de fer-ho a títol personal, ja que les institucions no tenen dret a l'honor, ni a la intimitat ni a la pròpia imatge. Afirmacions com "aquest és el règim de terror que es viu a Catalunya des de fa 30 anys, allà no hi ha hagut transició a la democràcia" (*La Linterna*, 01/07/2005) o insòlites comparacions

Protesta de les joventuts d'Esquerra Republicana davant la seu de la COPE a Madrid. Foto: JERC

entre l'Estatut i la Constitució de Corea del Nord –on el comunista és el partit únic– com l'efectuada pel cap d'informatius de la Cope, Nacho Villa, (Àgora, 10/10/2005) basant-se en l'extensió de tots dos documents, fereixen sensibilitats, però es mouen dins del marc de la legalitat.

D'acord amb els criteris exposats, Pasqual Maragall i, més recentment,

personatge anomenat Fra Josefo es declarava un bevedor compulsiu i establia alegres paral·lelismes amb Maragall en tercera persona. Finalment, la querella era desestimada pel jutjat d'instrucció número 47 de Madrid, que va apreciar “un ànim jocós, burleta, satíric i de crítica mordaç, que en qualsevol cas li resta rellevància penal a les expressions”.

Prenent nota de l'experiència, la formació republicana interposava el 5 de desembre una demanda civil contra la Cope i Jiménez Losantos per vulneració reiterada del dret a l'honor i a la pròpia imatge de Josep Lluís Carod-Rovira, Joan Puigcercós i el propi partit. Després de mesos de preparació, els serveis jurídics d'Esquerra descartaven la via penal, “més complicada i difícil per obtenir el principal objectiu que es persegueix, que és el cessament

Per què no li plouen les querelles a Jiménez Losantos? Tot apunta que no solen tirar endavant per no donar-li més notorietat a l'emissora

ERC i dos dels seus dirigents més destacats empenien accions judicials contra l'emissora de la Conferència Episcopal Espanyola. El passat 21 de juliol, el president de la Generalitat va presentar una querella criminal per injúries arran d'una *coplilla* emesa a *La Linterna* que glossava els seus suposats hàbits etílics. En ella, un

Tot esperant les futures sancions

La Llei de l'Audiovisual que va aprovar el 22 de desembre el Ple del Parlament –amb els vots de tots els partits excepte el PP– aporta un nou panorama, ja que un cop entri en vigor el CAC sí que tindrà capacitat sancionadora sobre els operadors de ràdio i de televisió. La prova és que les infraccions que apunta l'informe sobre la Cope seran sancionades amb multes entre 90.001 i 300.000 euros i amb una suspensió de l'emissió d'un màxim de tres mesos. I si, tot i les sancions, les infraccions continuen, llavors pot acabar provocant no solament el cessament de les emissions, sinó fins i tot la no renovació de les llicències.

Federico Jiménez Losantos és la cara visible i el protagonista principal del cas COPE.

dels insults i els atacs verbals i el reconeixement que s'han produït", en paraules de la portaveu d'ERC, Marina Llansana. A diferència de la querella criminal, la demanda civil comporta correctius més lleus (no té, per exemple, caràcter penal) i no cal presentar-se en el lloc on es produeixen els fets sancionables: el partit republicà ha optat pels jutjats de Barcelona en comptes dels de Madrid. A part de les contrapresta-

cions reclamades, la demanda –que va aprovar el jutge– aporta un matís important. Al 2002, el govern popular reforçava la renovació automàtica de les llicències en una llei que, això no obstant, estipula el següent: "la concessió s'atorgarà per un termini de deu anys i es renovarà successivament per períodes iguals llevat que el titular (...) hagi estat condemnat per mitjà d'una sentència ferma per vulnerar algun dret elemental".

LES FRASES DE LA DISCÒRDIA

L'informe del CAC recull alguns talls de veu de la COPE amb els quals han basat la seva resolució. Aquests són alguns d'ells:

"¿Cuántos pistoleros de Terra Lliure hay en la dirección de Esquerra? ¿Cuántos en el grupo parlamentario? ¿Cuántos en el Ayuntamiento? ¿Cuántos en el Gobierno de Cataluña?"
(La Mañana, 13 de juny)

"en Cataluña se está amenazando de muerte a quien critica la política de la Generalitat"
(La Mañana, 14 de juny)

"A mi me recuerda leyendo el Estatuto, muchísimo a la Italia de Mussolini"
(La Linterna, 4 d'octubre)

"Al señor Tardà, al que le gusta jugar al gran inquisidor y de vez en cuando señala autores concretos, a los que hay de censurar. Lo cual demuestra que en el fondo es un verdadero fascista"
(La Linterna, 4 d'octubre)

"El preámbulo lo ha hecho un distinguido bobo llamado Rubert de Ventós, que es el intelectual que tiene en la mesita de noche Maragall. Y claro, con esta colección de analfabetos, que no tienen ni idea de historia ni respeto por los demás, pues claro, pasa lo que pasa..."
(La Mañana, 6 d'octubre)

"Valencia y las Baleares serían para los nacionalistas catalanes lo mismo que para el nacionalista Adolf Hitler eran Austria y Checoslovaquia"
(La Linterna, 24 d'octubre)

“S'ha dit que la Generalitat vol acabar amb la Cope i no és veritat. Nosaltres teníem pendent un procés de repuntuació i ens hem esperat perquè sabíem que hi havia dues sentències del Tribunal Suprem sobre la renovació automàtica i preferíem que es pronunciés abans de cometre un error que hauríem hagut de rectificar”. Santiago Ramentol, director general de Mitjans i Serveis de Difusió Audiovisual

El llarg litigi que la Cope manté amb la Generalitat des del 1998 vivia un nou episodi a favor dels primers el 29 de novembre, quan el Tribunal Suprem va avalar la renovació a la ràdio dels bisbes del 102 de la FM pel qual emet a Barcelona, estimant el seu recurs de cassació. L'origen del conflicte es remunta a l'etapa de mandat convergent, quan el govern català va decidir no renovar automàticament un paquet de 39 freqüències entre les quals n'hi havia quatre de la Cope a tres ciutats (Barcelona, Tarragona i Manresa). Davant aquests fets, l'emissora de la Conferència Episcopal Espanyola va presentar un recurs doble: per la no-renovació automàtica i pel sistema de puntuació del concurs, que prioritzava els operadors que utilitzessin el català per sobre dels mínims previstos en la llei de normalització lingüística (50% de les emissions). Si bé al 2003 una primera sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya reconeixia que les llicències no són automàtiques i s'han d'ajustar a les modificacions legislatives, ara el Suprem contravé aquesta decisió i garanteix les emissions de la Cope a la capital catalana. Queda per veure què passarà amb les altres tres freqüències, que anaven en un recurs a part i estan a l'espera que el Suprem dicti sentència, encara que en una altra sala. Sobre la resolució

d'aquest procés, que es preveu que tingui lloc en un període de tres a sis mesos, Ramentol reconeix que “serà molt difícil” que sigui favorable a la Generalitat, “no perquè els nostres arguments, reconeguts pel TSJC, no siguin prou sòlids”, sinó per la dificultat que dues sales del Suprem es

La demanda civil d'ERC pot afectar, tal i com apunta la llei, la renovació de la concessió a l'emissora en afectar un dret elemental

contradiguin. En el cas que, contra pronòstic, aquest estament judicial no dictés la renovació automàtica de les freqüències, la Cope encara té una altra opció, ja que la Generalitat ha de refer les bases d'un concurs del qual el Suprem va considerar sis dels criteris nuls i tres, desproporcionats.

Actualment no existeix un règim sancionador que pugui afectar a la COPE que, en canvi, sí que contempla la Llei de l'Audiovisual

Malgrat que el desenllaç d'aquesta herència espinosa del govern de CiU hagi coincidit en el temps amb el zenit de la polèmica entorn la Cope, Ramentol destaca que en tot aquest afer la Generalitat ha estat sempre “jurídicament irreprotxable”. En aquest sentit, el director general de Mitjans i Serveis de Difusió Audiovisual adverteix que “a vegades fa la

“A vegades fa la sensació que els mitjans són els destinataris de la llibertat d'expressió i no és així, ho són els ciutadans” (Santiago Ramentol)

sensació que els mitjans de comunicació són els destinataris de la llibertat d'expressió i no, són els ciutadans: els mitjans han de donar-los elements per exercir-la”.

“Més que una línia editorial contra la Cope, el que té el nostre diari són criteris bastant clars respecte al que significa l'insult i fer lliure ús de la llibertat d'expressió. Havia sortit en un consell de redacció que possiblement per prudència i per manca de ganes de fer una guerra corporativa ja podíem estar entrant objectivament en el terreny de la covardia informativa. L'agressió ja no l'estava rebent

només aquest diari o el seu director, era una incitació a l'odi contra Catalunya i contra tots els qui no pensaven com ells”. Antonio Franco, director d'*El Periódico de Catalunya*.

Un dels primers mitjans en declarar-se obertament en contra de la Cope va ser *El Periódico de Catalunya*, que li va dedicar el seu Tema del Dia el passat 30 d'octubre acompanyat per un editorial

en el qual podia llegir-se: “L'Església catòlica està darrere de la Cope. Deixa fer aquestes coses i és culpable. Mereix un menyspreu actiu. En aquest tema reflecteix les contradiccions que van buidant temples i estimula que la gent es recordi de la Cope en omplir la declaració de la renda”. Com era previsible, la reacció no va fer-se esperar. L'endemà, l'emissora feia públic un comunicat en el qual denunciava la campanya de “persecució política i mediàtica” que al seu parer estava patint i alertava del “perill real” que ofeguessin la seva veu a Catalunya amb la “decisió política” de no renovar-li les llicències. El director de Cope-Catalunya ha

manifestat els seus dubtes respecte que aquest posicionament d'*El Periódico* estigui exempt de do de l'oportunitat: "Em resulta curiós que la polèmica hagi esclatat justament ara quan la línia dels programes criticats no ha canviat". Com a consideracions cronològiques, val a dir que el 27 d'octubre el ministre d'Indústria, José Montilla, criticava per primer cop l'emissora, acusant-la de llençar missatges que "només fan que semblar zitzània i anar en contra dels valors que en teoria defensen els titulars de la cadena" i, dos dies després, Josep Maria Carbonell anunciava el citat informe del CAC. Malgrat que l'afer Cope ja revestia certa actualitat, Casoliva posa una qüestió sobre la taula: "Per què ara es munta una campanya en contra de la Cope si fa anys que és com és? Pot ser que Zeta o altres grups mediàtics facin això per quedar-se les emissores? Pot ser que els mitjans públics ho facin per justificar que ens les treguin? Vull creure que els empresaris i els polítics tenen força més ètica i no caurien tan baix, però potser m'equivocho".

Antonio Franco justifica aquesta decisió, presa en un consell editorial, apel·lant a "l'efecte acumulació": "Ha estat en el moment en què han fet el boicot i l'han frivoltitzat, en el moment de l'Estatut, quan han entrat en l'actitud civil dels catalans, en el moment que el to de les seves desqualificacions arribava a gent que, des de fora de Catalunya, no tenia una actitud agressiva amb els catalans, com les bromes al senyor Rajoy quan li deien *oiga, está flojo, está aflojando...* Aquí vàrem fer la reflexió que això es convertia en un problema col·lectiu". A banda d'una "allau de correspondència" amb cartes a favor i en contra del posicionament, *El Periódico* ha hagut d'afrontar les opinions, sobretot mediàtiques, de persones que

entenien que "fer una crítica contra això era atacar la llibertat d'expressió". Aquest ha estat l'efecte més greu de la polèmica al parer de Franco, que valora la resta d'esdeveniments com "incidències" i considera que la seva iniciativa va contribuir a "trencar el vidre" que retenia les crítiques contra la Cope. Fent ús de la terminologia cristiana, el director del rotatiu defensa que "alguns sectors sempre esperen que posis l'altra galta, però quan llences determinades acusacions

"Per què ara es munta una campanya en contra de la COPE si fa anys que és com és?" es pregunta Jordi Casoliva, director d'aquesta emissora a Catalunya

que et responguin és una possibilitat".

Una peça crucial dins del desplegament informatiu del dia 30 d'octubre d'*El Periódico* va ser el reportatge titulat "Els bisbes catalans admeten la seva impotència per frenar la Cope". L'estament episcopal, explica Franco, es queixava en la intimitat als periodistes del seu diari, però recelava en demanar-los consentiment per posar les seves apreciacions al servei de la notícia. De fet, les diòcesis catalanes han reduït a la mínima expressió la

Els bisbes catalans tenen més llibertat per criticar certs programes de l'emissora però continuen lligats de mans per incidir en la línia editorial

seva participació dins l'accionariat de l'emissora, del qual només formen part com a integrants de la Conferència Episcopal Espanyola, que en posseeix el 51%. Una cinquena part està en mans d'un grup de diòcesis, del qual cap de catalana en forma part. Com a efecte ambivalent, si bé els bisbes catalans tenen més llibertat per criticar obertament certs

programes de l'emissora, continuen lligats de mans per incidir en la línia editorial. "Som com la minoria canària al Congrés", exemplificava amb bastant fortuna un dels prelatats, sense revelar la seva identitat, en la citada notícia del rotatiu.

"El no tot s'hi val per l'audiència, referit a determinats programes de televisió, també es pot aplicar a la Cope".

Ricard Maria Carles, cardenal de Barcelona

Una de les observacions més sagaces entorn l'ètica i l'estètica dels programes més polèmics de la

Cope la feia ja el 1997 l'antic arquebisbe de Barcelona, Ricard Maria Carles, en declaracions a *El País*. Més enllà de consideracions deontològiques, cal recordar que l'emissora de la Conferència Episcopal Espanyola va ser l'única que va pujar d'audiència en l'últim any, amb un total de 2.316.000 oients entre octubre 2004-novembre 2005, segons l'EGM, cosa que suposa un increment de 200.000 respecte al mateix període de l'any passat. Per filia o fòbia, *La Mañana de Cope* l'escolten 1.600.000 persones,

200.000 més que l'any anterior i més de la meitat de l'audiència total de la cadena. Li segueix amb distància *La*

Linterna, de César Vidal, amb 764.000 oients.

El director de comunicació de la Cope, Alfonso Nasarre, ha volgut deixar clar que és "una ràdio estrictament comercial" i, malgrat estar participada per la Conferència Episcopal Espanyola, no rep ni un cèntim de la partida pública de 144 milions d'euros destinats a la CEE en els Pressupos-

Façana de l'emissora de la Conferència Episcopal a Barcelona. Foto: Josep Cano.

tos Generals de l'Estat 2006 i l'IRPF dels contribuents que opten per donar-li, estimat en un 35% del total. Marcar la controvertida casella d'hisenda en benefici de l'Església, un sistema que data de 1988 i es preveia que fos transitori durant tres anys, mentre es trobava un mecanisme de finançament definitiu, no repercuteix en les arques de l'emissora, destaca Nasarre. La Cope és una ràdio privada, participada també per petits accionistes. Com a tal, vetlla pels seus màxims beneficis, dels quals Losantos és un esquer important. El paradigma, però, és que més de la meitat dels 5.441.788 euros amb què la ràdio va tancar el seu exercici 2004 van anar a parar a la Conferència Episcopal Espanyola, accionista majoritari, que no és una empresa i sí que es nodreix del diner públic.

“El Consell de l'Audiovisual de Catalunya considera que alguns dels continguts emesos en els programes *La mañana* y *La linterna*, difosos a Catalunya a través de concessionàries integrades dins de la cadena COPE, ultrapassen els límits constitucionals a l'exercici legítim dels drets fonamentals a la llibertat d'informació i d'expressió”. Informe del Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

El darrer capítol –fins ara– d'aquest serial estava més que anunciat. El 21 de desembre el CAC donava a conèixer el seu informe, segons el qual alguns programes de la COPE vulneren les límits de la llibertat d'expressió, ofereixen una informació que no és veraç, barregen informació amb opinió i profereixen greus descalificacions que atempten contra l'honor i la reputació de les persones amb l'ob-

jectiu de “denigrar Catalunya”. L'acord, pres per unanimitat, va ser remès a la Generalitat i al Ministeri d'Indústria. Mentre el Tripartit aplaudia l'informe i la nova junta del Col·legi de Periodistes considerava positiva la resolució adoptada, des de Madrid, en canvi, alguns mitjans es referien a aquest informe com un atac a la llibertat d'expressió i presentaven al CAC com un òrgan de caràcter polític que es dedica a censurar. Així doncs, el cas COPE no solament ha servit per augmentar la tensió política actual sinó que, a més, ha mostrat dues tendències oposades sobre la necessitat o no de crear organismes reguladors que vetllin pel compliment deontològic dels mitjans de comunicació. Tot apunta que després d'aquest capítol en vénen molts més. **E**